

Nr 1279

Av herr **Hugosson**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 129, med förslag till ändring i kommunallagen (1953: 753) m. m.

I kommunallagen och i det förslag till ändring av densamma som redovisas i Kungl. Maj:ts proposition nr 129 finns i § 9 regler som stadgar efter vilka principer kommunen skall vara indelad i valkretsar. Motsvarande regler återfinnes även i kommunallagen för Stockholms stad.

Enligt nu gällande regler skall kommun med 40 000 invånare indelas i valkretsar. Kommun med mer än 10 000 kan också indelas i valkretsar där så finnes lämpligt. Vid valkretsindelningen gäller vidare att varje valkrets skall beräknas komma att utse minst tio kommunalfullmäktige. Den enda förändring som föreslås i propositionen nr 129 i de regler som gäller för en kommuns indelning i valkretsar är att för kommun där minst 51 fullmäktige skall utses skall också indelning i valkretsar äga rum. Dessa regler ger kommunerna stor frihet vid valkretsindelningen. Med tanke på det valsysteem som tillämpas vid kommunalvalen har valkretsindelningen betydelse för fördelningen av mandaten mellan partierna. Detta beror på bl. a. att ett litet partis möjlighet att få sitt första mandat blir större ju fler mandat som skall fördelas mellan partierna. En kommun som bestämmer sig för att fullmäktige skall omfatta 81 ledamöter måste uppdelas i valkretsar. Enligt gällande regler och enligt vad som föreslås i proposition nr 129 kan denna kommuns indelning i valkretsar variera mellan två och åtta kretsar. Vilket alternativ från två upp till åtta kretsar som skall gälla äger kommunen rätt att själv bestämma, även om det är länsstyrelsen som skall fastställa valkretsindelningen. Om man väljer alternativet med två kretsar, blir partifördelningen annorlunda än om man väljer det andra ytterlighetsalternativet med åtta kretsar. Ett studium av valkretsindelningen vid senaste kommunalvalet ger vid handen stora variationer kommunerna emellan. De olika principer som tillämpats inom ramen för gällande regler har således haft skilda politiska effekter vid fördelningen av mandaten mellan partierna. Enligt min mening är det otillfredsställande att de regler som gäller för valkretsindelningen är utformade så, att kommunerna själva kan påverka mandatfördelningen i fullmäktige.

Väsentliga kriterier som synes böra uppställas och beaktas i samband med en valkretsindelning är enligt min uppfattning bl. a. följande.

1. Valkretsarna bör i görligaste mån vara befolkningsmässigt likstora så att antalet mandat per krets blir ungefär samma.

2. Antalet valkretsar bör göras så stort att lokala opinioner kan göra sig gällande såväl vid kandidatnomineringen som vid själva valtillfället.

3. Ett större antal kretsar möjliggör bättre kontakt mellan förtroendevalda och väljare än ett mindre antal.

4. Ett större antal kretsar leder till att fler medborgare kan engageras i den politiska verksamheten än ett mindre antal.

Sedan en tid tillbaka pågår en livlig debatt om hur man i de stora och expanderande kommunerna och i de kommuner som kommer att bildas genom kommunreformen skall kunna engagera medborgarna i samhällsarbetet och det kommunalpolitiska arbetet. Jag är av den bestämda uppfattningen att det är nödvändigt att alla tillfällen tillvaratas som gör det möjligt att fler medborgare bereds möjlighet till ett aktivt deltagande såväl i samhällsdebatten som i det kommunala beslutsfattandet. Det gäller därför att man utvecklar de institutionella möjligheterna härför och strävar till en fördjupning av den kommunala demokratin. Ett större antal valkretsar torde vara ett led i denna riktning. Lokala opinioner kan inom respektive kretsar göra sig gällande, t. ex. vid partiernas kandidatnomineringar. I valkretsen kan de förtroendevalda möta sina väljare (även om bostadsband inom kretsen ej skall gälla), och ett större antal medborgare kan engageras i det kommunalpolitiska arbetet.

Ovan redovisade synpunkter leder fram till att man bör sträva att erhålla ett relativt stort antal valkretsar i de stora och befolkningsrika kommunerna och i de kommuner som skall utse många fullmäktigeledamöter. Nuvarande regler ger möjlighet härtill men utnyttjas icke av alla kommuner som skall indelas i valkretsar.

Den 1967 tillsatta kommunalvalskommittén har enligt sina direktiv till uppgift att utreda den kommunala indelningen i valkretsar samt att undersöka i vilken utsträckning riksdagsvalen och de kommunala valen ger likvärdiga utslag. Då emellertid denna kommitté ännu icke slutfört sitt utredningsuppdrag, synes det därför lämpligt att nuvarande regler för valkretsindelning kompletteras inför 1970 års val. Enligt propositionen skall varje valkrets omfatta minst tio fullmäktige. Denna regel bör kompletteras på så sätt att det stadgas att en valkrets dessutom maximalt beräknas komma att utse femton kommunalfullmäktige.

Med stöd av vad som ovan anförts får jag hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 129 måtte besluta att inledningen till andra momentet i § 9 i kommunallagen och till andra momentet i § 9 i kommunallagen för Stockholms stad får följande lydelse:

»Vid valkretsindelning iakttages, att varje krets kan beräknas komma att utse minst tio och högst femton kommunalfullmäktige med tillämpning av vad i följande stycke sägs.»

Stockholm i november 1969

Kurt Hugosson (s)